

Eerste Wereldoorlog leidt tot de Februarirevolutie van 1917

3

Regering. Die zou Rusland besturen, totdat er verkiezingen zouden zijn.

Tsaar doet afstand van de troon
Op aanraden van zijn generaal als besloot de tsaar afstand te doen van de troon. Zo kwam er in Rusland een einde aan het tsarisme (keizerschap). De tsaar en zijn gezin werden gevangengenomen.

Voorlopige Regering wil de oorlog voortzetten

Toen de tsaar verdeden was, verwachten de Russen dat alles opeens beter zou worden. Maar de Voorlopige Regering wilde geen gebied verliezen en ook de westelijke bondgenoten niet in de steek laten. Zij besloot daarom de oorlog krachtig voort te zetten. Al spoedig bleek echter dat de Voorlopige Regering daarvoor niet genoeg macht had. »

Demonstraties en stakingen
In het jaar 1916 waren er in de grote steden veel stakingen om te protesteren tegen het gebrek aan voedsel en de stijgende prijzen. Begin 1917 werd het nog erger. In de hoofdstad Petrograd (Sint-Petersburg werd herdoopt aan het begin van de Eerste Wereldoorlog) werden de stakingen en demonstraties zo massaal dat de politie de situatie niet meer de baas kon.

Leger gaat miltien

De regering gaf toen het leger de opdracht op de demonstranten te schieten. Maar de meeste soldaten weigerden dat. Sommige legerafdelingen vermoordden zelfs hun officieren.

Doema zet regering af en benoemt Voorlopige Regering

Omdat de regering machteloos was en ook de tsaar niets deed, besloot de Doema iets te doen. Op 12 maart (27 februari oude Russische tijdrekening) verklaarde de Doema de regering voor afgezet en benoemde zelf een Voorlopige

Verloop van de Februarirevolutie

Eerste Wereldoorlog breekt uit
In augustus 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit. In 1915 veroverden legers van Duitsland en Oostenrijk-Hongarije een vrij groot gebied in Rusland. Maar daarna werden ze tot staan gebracht door het Russische leger. Maar dat leed grote verliezen. Zo bleef de oorlog voortduren zonder dat één van beide partijen veel opschoot.

Grote tekorten door oorlog

• Het Russische leger telde 16 miljoen soldaten. De meeste daarvan waren boeren. Op veel boerderijen waren er weinig of geen mannen om het zware werk te doen. Daardoor daalde de landbouwproductie en stond er, vooral in de steden, een tekort aan voedsel. • Uit de frontgebieden waren miljoen mensen gevlucht. Al die vluchtelingen moesten aan onderdak en voedsel geholpen worden.

Kerenski, waarin vergiste hij zich?

Kerenski (1881-1970) werd de leider van de Voorlopige Regering, de eerste democratische regering in Rusland. Die regering bestond maar acht maanden (maart - november 1917). Pas 75 jaar later zou Rusland weer een democratische regering krijgen. In 1917 werd hij als leider van de Socialistisch-Revolutionairen lid van de Voorlopige Regering, eerst als minister van Justitie, later als minister-president. Hij voerde in Rusland democratische rechten in: vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, algemeen kiesrecht en gelijke rechten voor vrouwen. Hij kondigde de vrije verkiezingen in november 1917 aan. Maar hij zette ook de oorlog voort. Want hij wilde geen vrede door een groot deel van Rusland af te staan. En toen hij vermoedde dat een generaal een staatsgreep wilde plegen, liet hij gevangengenomen bolsjewieken vrij uit de gevangenis. Met hulp van de Bolsjewieken werd de generaal gevangengenomen. Vervolgens werd Kerenski enkele weken vóór de verkiezingen door de Bolsjewieken afgezet. De verkiezingen gingen wel door en Kerenski's partij haalde bijna de absolute meerderheid. Opnieuw gebruikten de Bolsjewieken toen geweld. Zij hieven het parlement op en vervolgden hun tegenstanders. Het Westen liet hen in de steek. Kerenski hield zich schuil in Rusland tot mei 1918. Toen vluchtte hij naar West-Europa en in 1940 naar de VS, waar hij in 1970 overleed.

Volgens Kerenski had Rusland ruim 70 jaar communisme bespaard kunnen blijven. Denk daarover na met behulp van

WB 12.3

WB 4

WB 12.2

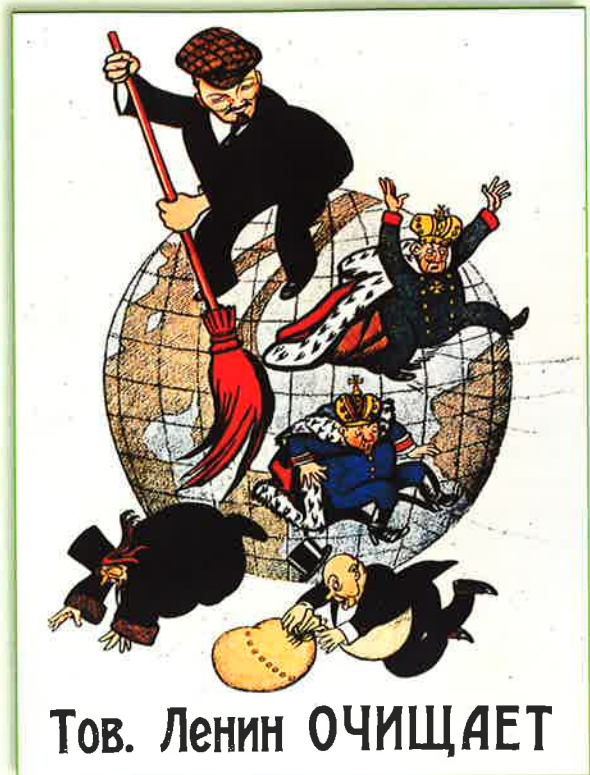
Lenin veegt de wereld schoon

De Bolsjewieken hebben veel gebruik gemaakt van affiches om de bevolking van hun ideeën te doordringen. Affiches moesten toen net zoals nu een boodschap verkondigen, maar ze waren toen veel belangrijker. In die tijd waren er nog geen radio en tv. In Rusland was in die tijd bovendien een zeer groot deel van de bevolking analfabeet. Voor de kunstenaars was het daarom van het grootste belang de boodschap zo duidelijk mogelijk uit te beelden.

Voor de Bolsjewieken was het heel bijzonder dat zij in de eerste jaren de kunstenaars een grote artistieke vrijheid gaven. Zij moesten wel de boodschap van de Bolsjewieken overbrengen, maar de manier waarop was in die tijd vrij. Daardoor zijn er toen heel fraaie politieke affiches gemaakt. Maar al in de jaren '20 kwam een einde aan deze vrijheid.

Dit affiche werd in 1920 in opdracht van de Bolsjewieken vervaardigd. Het onderschrift luidt: 'Kameraad Lenin veegt de wereld schoon'. Bekijk het affiche goed. Wat willen de Bolsjewieken met hulp van de kunstenaar aan de kijkers vertellen?

Elk affiche moet je zoals elke andere bron kritisch bekijken. In het werkboek staan vier zinnen over het affiche. Ga bij elk na of je de zin een feit, een mening of een vooroordeel vindt. Als je je kennis van de begrippen feit, mening en vooroordeel wilt opfrissen, zie dan blz. 78.

Ze hoopten de overwinning te behalen en zo achteraf de goedkeuring van het volk voor hun revolutie te krijgen.

De uitslag was een teleurstelling voor de Bolsjewieken: ze haalden slechts 23,5% van de stemmen, terwijl de Socialisten-Revolutionairen op 49,7% uitkwamen. Wel waren de Bolsjewieken in Petrograd en Moskou de grootste partij. Maar de meerderheid hadden ze ook daar niet. Begin januari 1918 kwamen de gekozen volksvertegenwoordigers in Petrograd bijeen. De grote meerderheid vond het niet juist dat de Bolsjewieken alleen de regering vormden.

Toen de volksvertegenwoordigers de volgende dag verder wilden vergaderen, werden ze door Rode Gardisten tegengehouden en weggestuurd.

Hierdoor werd het duidelijk dat de Bolsjewieken zelf de macht in handen wilden houden. Het resultaat van de verkiezingen legden ze naast zich neer. Daarna stonden de Bolsjewieken geen vrije verkiezingen meer toe. Tot in de jaren '80 Gorbatsjov partijleider werd. Het herstel van de democratie in Rusland betekende toen verlies van de communisten bij de verkiezingen.

wb 8

Vrede van Brest-Litovsk wekt verzet tegen de Bolsjewieken op

In maart 1918 sloten de Bolsjewieken in Brest-Litovsk vrede met Duitsland en Oostenrijk-Hongarije. Rusland moest Polen en de Baltische landen (Estland, Letland, Litouwen) afstaan en de onafhankelijkheid van Finland en de Oekraïne erkennen. Rusland verloor daarmee eenderde van zijn bevolking en van zijn landbouwgrond en de helft van zijn industrie.

In grote delen van Rusland ontstond er verzet tegen de Bolsjewieken, omdat ze deze ongunstige vrede hadden gesloten. Er brak een burgeroorlog uit.

Engeland en Frankrijk steunden de tegenstanders van de Bolsjewieken door troepen te sturen. Maar in november 1918 kwam er een einde aan de Eerste Wereldoorlog. Duitsland en Oostenrijk-Hongarije waren de verliezers. Daarmee was de voornaamste reden om troepen naar Rusland te sturen verdwenen. In de loop van het jaar 1919 werden bijna alle buitenlandse troepen teruggetrokken.

De Bolsjewieken verslaan de 'Witten' en heroveren de meeste gebieden

Aan het binnenlandse verzet tegen de Bolsjewieken deden allerlei

groeperingen mee: edelen, generaals en officieren van het leger, Kadetten, Socialisten-Revolutionairen, Mensjewieken en veel 'partijloze' burgers. Al die groeperingen werden samen de *Witten* genoemd.

De Bolsjewieken wilden als enigen de macht in Rusland hebben om hun communisme in te voeren. De Witten hadden zeer verschillende ideeën over hoe het na de oorlog met Rusland verder moest. Door de verdeeldheid onder de Witten lukte het de Rode Legers van de Bolsjewieken de Witte Legers één voor één te verslaan.

In 1920 was de Burgeroorlog voorbij. De Bolsjewieken hadden nu heel tsaristisch Rusland in handen met uitzondering van Finland, Polen en de Baltische landen. Dat werden zelfstandige staten. Ook andere gebieden met een niet-Russische bevolking, zoals de Oekraïne en Georgië, hadden na de revolutie geprobeerd zelfstandig te worden. Maar die gebieden werden tijdens de Burgeroorlog of vlak daarna weer onderworpen.

wb 9 en 12.4

Bolsjewieken krijgen meer invloed

Tijdens de Februarirevolutie vorm-

den de Bolsjewieken slechts een

zeer kleine minderheid. Veel lei-

ders van de Bolsjewieken waren

lang tevoren al naar Siberië ver-

bannen of gevlucht naar het bui-

tenland. Een van die gevluchte lei-

ders was Lenin. Hij woonde al

jaren in Zwitserland. Na de Febru-

arirevolutie zorgden de Duitsers

terugkeren, omdat ze wisten dat

ervoor dat Lenin naar Rusland kon

dijpste vrede met Duitsland en

Costenrijk-Hongarije.

Lenin vond dat de Bolsjewieken

moesten proberen alleen de macht

in handen te krijgen. Daarom was

er volgens hem een nieuwe revolu-

tie nodig. Hij wilde daarom direct

vrede, ook al moest Rusland daar-

bij veel grond afstaan.

Lenin slaagde erin zijn ideeën bij

de Bolsjewieken door te drukken.

Vanaf dat moment voerden de Bol-

sjewieken overal propaganda met

vier leuzen: vrede nu, macht aan

de sovjets, het land voor de boe-

ren, de fabrieken voor de arbeiders.

Met vrede bedaalden de Bolsjewie-

ken vrede tot elke prijs. Kerenski,

socialist-revolutionair en minister-

president van de Voorlopige Rege-

ring, wilde ook vrede, maar niet

door een zeer groot deel van Rus-

land af te staan.

De bolsjewistische propaganda

sloeg aan bij veel arbeiders, solda-

ten en boeren. Daardoor kregen

Bolsjewieken ook meer invloed in

de sovjets (overal in Rusland opge-

richte raden van arbeiders, solda-

ten en boeren). In september

beheersten de Bolsjewieken de

sovjet van Petrograd.

Bolsjewieken grijpen de macht

In oktober 1917 vond Lenin dat de

Bolsjewieken sterk genoeg waren

om de Voorlopige Regering af te

zetten. Andere leiders van de bol-

sjewieken vonden zo'n revolutie

veel te riskant. Weer slaagde Lenin

erin zijn mening door te drukken.

De Oktoberrevolutie begon in de

vroegge ochtend van 7 november

1917 (25 oktober oude Russische

tijdrekening). De sovjet van Petro-

grad speelde daarbij de hoofdrol.

De sovjet stuurde soldaten, matro-

zen en *Rode Gardisten* (groepe-

gewapende communistische arbei-

ders) de stad in om de belangrijk-

ste gebouwen, bruggen en kruis-

paleis (blz. 148), waar de Voor-

lopige Regering zat, werd

omstingeld. Minister-president

Kerenski kon nog net in een snelle

auto de stad uitkomen. Hij ging op

zoek naar legeronderdelen die voor

de regering wilden vechten, maar

vond die nauwelijks.

Bolsjewieken trekken zich niets aan van de verkiezingen

Opige Regering zat, werd
omstingeld. Minister-president
Kerenski kon nog net in een snelle
auto de stad uitkomen. Hij ging op
zoek naar legeronderdelen die voor
de regering wilden vechten, maar
vond die nauwelijks.

nieuwe regering, die Raad van
Volkscommisssarissen werd
genoemd. Lenin werd voorzitter
(minister-president), Trotski volks-

(minister-president), Trotski volks-

landse zaken, Stalin 'volkscommis-

saris voor de nationaliteiten' (de

niet-Russische volken in het Russi-

sche rijk).

De Mensjewieken en Socialisten-

Revolutionairen vonden dat de

nieuwe regering niet democratisch

tot stand was gekomen. Trotski zei

toen tegen hen: 'Julie rol is uitge-

speeld. Ga waar je hoort; op de

vuilnisbelt van de geschiedenis!'

Maanden eerder al had de Voorlo-

pige Regering verkiezingen uitge-

schreven en voorbereid voor 25

november 1917. De Bolsjewieken

lieten die verkiezingen doorgaan. »

Hoe kwam Lenin aan in Petrograd?

Standplaatsgebondenheid herkennen

Dezelfde gebeurtenis kan vanuit verschillende gezichtshoeken

bekken worden, afhankelijk van de achtergrond van wie kijkt

(standplaatsgebondenheid).

Hoe zou het komen dat geschiedschrijvers bij het beschrijven

van dezelfde gebeurtenis uit het Russische verleden zo van

mening kunnen verschillen?

Een schoolboek uit de SU

Op 3 april 1917 keerde Lenin, na vele moeilijkheden overwon-

nen te hebben, uit het buitenland naar Rusland terug. Heel het

revolutionaire Petrograd kwam bijeen om Lenin te verwelko-

men. Er kwam geen einde aan de begroetingen. Lenin hield

een toespraak tot het volk. Hij deed de vlamme ooproep:

Leve de socialistische revolutie!

Een schoolboek uit Nederland

'De Duitse legerleiding smokkelde Lenin naar Petrograd om de

revolutie aan te wakkeren en de volkomen instorting van het

arbeid' op.

Russische front te bereiken. Als leider van de bolsjewieken stel-

Standplaatsgebondenheid